

بررسی ویژگی‌های کیفی سود و نوع مدیریت سود در شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته

غلامرضا کردستانی

دانشیار گروه حسابداری دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین

رشید تاتلی^۱

دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۰/۰۵

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۱/۱۷

چکیده

مدیران واحدهای تجاری، ممکن است برای بهتر نشان دادن وضعیت مالی و عملکرد خود، اقدام به دستکاری سود از طریق اقلام تعهدی، کنند که این کار می‌تواند کیفیت سود را تحت تاثیر قرار دهد. کیفیت سود نیز در تصمیم‌گیری‌های تجاری مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرد. بنابراین در تحقیق حاضر این موضوع بررسی می‌شود که مدیران شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته از چه نوع مدیریت سود (برای افزایش منافع شخصی و یا افزایش ارزش شرکت) استفاده می‌کنند؟ و کیفیت سود در این گونه شرکت‌ها، چه وضعیتی دارد؟ برای این منظور ارتباط چهار ویژگی کیفی سود شامل کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، یکنواختی سود، و اقلام تعهدی اختیاری به عنوان نماینده مدیریت سود، با سودآوری آتی برای ۱۱۰ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران، که با استفاده از مدل تعدیل شده آلمن به سه گروه سالم، درمانده مالی و ورشکسته تقسیم شده‌اند، طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹، مورد مطالعه قرار گرفت. شواهد حاکی از آن است مدیریت سود در هر سه گروه شرکت‌های ورشکسته، درمانده و سالم، بیشتر به فرصت‌طلبانه بودن گرایش دارد. به علاوه ویژگی‌های کیفی سود بر نوع مدیریت سود تاثیری ندارند و مدیریت سود بهتر از ویژگی‌های سود می‌تواند سودآوری آتی را پیش‌بینی کند. همچنین، کیفیت سود در شرکت‌های سالم، بالاتر از شرکت‌های درمانده و ورشکسته است.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های کیفی سود، مدیریت سود فرصت‌طلبانه، مدیریت سود کارا، سودآوری آتی.

طبقه‌بندی موضوعی: M49، M41، G39، G33

^۱ نویسنده مسئول: r_tatli313@yahoo.com

۱- مقدمه

هدف از گزارشگری مالی فراهم آوردن اطلاعاتی مفید برای تصمیم‌گیری‌های تجاری است. گزارش سود به عنوان معیاری برای سنجش عملکرد شرکت نیز از اهداف گزارشگری مالی است. به دلیل اهمیت سود برای استفاده‌کنندگان، مدیران سعی می‌کنند مبلغ و روش ارائه سود را دستکاری کنند. استفاده از اقلام تعهدی یکی از روش‌هایی است که مدیران در سیستم حسابداری تعهدی از آن برای دستکاری سود بهره می‌گیرند. به این پدیده رفتاری مدیران، به اصطلاح مدیریت سود گفته می‌شود.

اگر مدیران از اختیارات خود نسبت به انتشار اطلاعات محرمانه در مورد سودآوری شرکت استفاده کنند و این کار باعث افزایش ارزش شرکت شود، مدیریت سود کارا خواهد بود. اما اگر مدیران از اختیارات خود برای افزایش منافع شخصی، با میل بیشتری اقدام به انتشار اطلاعات محرمانه درباره سودآوری شرکت کنند، مدیریت سود فرصت‌طلبانه خواهد بود.

سابرا مانیام (۱۹۹۶)، گول و همکاران (۲۰۰۰)، کریشان (۲۰۰۳)، کوتاری و همکاران (۲۰۰۵)، دریافتند رفتار اقلام تعهدی اختیاری سازگار با مدیریت سود کارا است. گاور و همکاران (۱۹۹۵)، هل تازن و همکاران (۱۹۹۵)، بلسان و همکاران (۲۰۰۲)، شواهدی یافتند که رفتار اقلام تعهدی اختیاری با مدیریت سود فرصت‌طلبانه سازگار است.

مطالعه وضعیت اقتصادی شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته، به مهمترین موضوعات پژوهشی در حوزه حسابداری و مالی تبدیل شده است. پژوهش‌های انجام شده در ارتباط با هموارسازی و مدیریت سود شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته در سطح جهان بسیار محدود و نتایج آنها متناقض بوده و در ایران نیز پژوهش قابل توجهی در این زمینه صورت نگرفته است. با این حال، برخی از پژوهشگران خارجی دریافتند مدیران شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته، انگیزه‌های بیشتری برای مدیریت سود دارند. (جبارزاده کنگرلویی و همکاران، ۱۳۸۸؛ دستگیر و همکاران، ۱۳۹۱).

بر این اساس هدف این تحقیق، بررسی توانایی ویژگی‌های کیفی سود و نوع مدیریت سود در شرکت‌های درمانده مالی، ورشکسته و سالم عضو بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به عبارت دیگر این تحقیق به دنبال پاسخی برای این پرسش است که آیا با آزمون توانایی

ویژگی‌های کیفی سود در پیش بینی قدرت سودآوری آتی، می‌توان فرصت‌طلبانه یا کارا بودن مدیریت سود را تعیین کرد؟

۲- مبانی نظری و مرور پیشینه پژوهش

هدف از مدیریت سود، نشان دادن کیفیت سود به صورت منطقی است که بتواند انتظارات سهامداران، و ارائه کنندگان آن را برآورده کند (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۸، به نقل از فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۵). زمانی که مدیریت شرکت، اقدام به دستکاری سود می‌کند، کیفیت سود حسابداری کاهش می‌یابد. زیرا اقلام تعهدی افزایش یافته و سود بر جریان نقدی، فزونی می‌یابد و هرچه فاصله سود و جریان نقدی افزایش یابد، از کیفیت سود کاسته می‌شود (تقفی و کردستانی، ۱۳۸۳). کیفیت سود ارتباط نزدیک با مدیریت سود در ارزیابی سلامت مالی یک واحد تجاری دارد (لو، ۲۰۰۸).

مدیریت سود را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد: مدیریت سفید سود، مدیریت سیاه سود و مدیریت بی رنگ سود. مدیریت سفید سود، استفاده از انعطاف پذیری در انتخاب روش‌های حسابداری برای انتقال اطلاعات محرمانه درباره جریان‌های نقد آتی است که باعث بهبود شفافیت گزارش‌ها می‌شود.

مدیریت سیاه سود شامل تقلب، فریبکاری، ارائه نادرست و آشکار گزارش‌های مالی است که باعث کاهش شفافیت گزارش‌ها می‌شود. مدیریت بی رنگ سود، یعنی دستکاری گزارش‌های مالی در محدوده رعایت استانداردهای روشن و مشخص، که شامل مدیریت سود فرصت‌طلبانه و کارا است. تعریف‌های ارائه شده توسط سابرا مانیم (۱۹۹۶)، فیلدز و همکاران (۲۰۰۱)، اسکات (۲۰۰۳)، سی ریگار و اوتاما (۲۰۰۸)، در این گروه قرار می‌گیرد (سجادی و همکاران، ۱۳۹۱).

از دیدگاه سابرا مانیم (۱۹۹۶)، دو نوع مدیریت سود وجود دارد: مدیریت سود کارا و فرصت‌طلبانه. در مدیریت سود کارا، اقلام تعهدی اختیاری با سودآوری آتی ارتباط مثبت معناداری دارد. و در مدیریت سود فرصت‌طلبانه، اقلام تعهدی اختیاری با سودآوری آتی ارتباط منفی معناداری خواهد داشت (فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱ ص ۱۱؛ بهار مقدم و کوهی، ۱۳۸۹).

بیور (۲۰۰۲)، استدلال کرد هر شکلی از مدیریت سود می‌تواند کیفیت سود را بهبود بخشد و یا آن را کاهش دهد. هموارسازی سود واریانس سود گزارش شده را کاهش می‌دهد، ولی کیفیت بالای سود را تضمین نمی‌کند. بنابراین اگر سود هموار شده کیفیت بالایی داشته باشد، هموارسازی به ارزش بالاتر شرکت منجر می‌شود و اگر سود گزارش شده کیفیت پایینی داشته باشد، سود هموار شده ارزش کمتری خواهد داشت (به نقل از دموری و همکاران، ۱۳۹۰).

محققان زیادی شواهدی پیدا کرده‌اند که نشان می‌دهد، انگیزه‌های مدیریت سود، فرصت طلبانه است. گاور و همکاران (۱۹۹۵)، و هل تازن و همکاران (۱۹۹۵)، شواهدی یافتند که دستکاری ارقام تعهدی، در جهت رسیدن به پاداش مربوط به سود است. بلسان و همکاران (۲۰۰۲)، رابطه منفی بین ارقام تعهدی اختیاری و بازده سهام را در تاریخ اعلان سود بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند بازار ارقام تعهدی اختیاری را به عنوان فرصت طلبانه معرفی می‌کند (فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۹).

در مقابل سابرا مانیم (۱۹۹۶)، گول و همکاران (۲۰۰۰)، کریشان (۲۰۰۳)، کوتاری و همکاران (۲۰۰۵)، دریافتند رفتار ارقام تعهدی اختیاری سازگار با مدیریت سود کارا است. زیرا ارقام تعهدی اختیاری ارتباط مثبت و معناداری با سودآوری آتی دارد (به نقل از فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۰).

فینگ لی و همکاران (۲۰۱۱)، به بررسی مدیریت سود و تاثیر کیفیت سود بر سطح درماندگی و ورشکستگی شرکت‌های چینی پرداختند. آنها چهار ویژگی کیفی سود شامل کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود و یکنواختی سود را برای سه گروه شرکت‌های ورشکسته، درمانده و سالم اندازه‌گیری کردند. یافته‌های آنها نشان داد نوع مدیریت سود شرکت‌های ورشکسته، فرصت طلبانه است و مدیریت سود شرکت‌های سالم، بیشتر از شرکت‌های درمانده مالی، به کارایی گرایش دارد. همچنین دریافتند مدیریت سود بهتر از کیفیت سود، سودآوری آتی را پیش بینی می‌کند و کیفیت سود در شرکت‌های سالم بالا است و در شرکت‌های ورشکسته در سطح پایینی قرار دارد.

جبارزاده کنگرلوئی و همکاران (۱۳۸۸)، ارتباط بین هموارسازی سود و درماندگی مالی شرکت‌های عضو بورس تهران را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیدند که مدیران

واحدهای تجاری در مراحل مختلف درماندگی مالی، برای بهتر نشان دادن وضعیت مالی و عملکرد شرکت خود، اقدام به هموارسازی سود می‌کنند.

بهار مقدم و کوهی (۱۳۸۹)، نوع مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد مطالعه قرار دادند و دریافتند در بورس اوراق بهادار تهران، مدیریت سود به کارایی گرایش دارد.

احمد پور و منتظری (۱۳۹۰)، با بررسی نوع مدیریت سود و تاثیر اندازه شرکت، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی بر آن، به این نتیجه رسیدند مدیریت سود به کارایی گرایش دارد. همچنین دریافتند که دو عامل اندازه شرکت و مالکیت خانوادگی، به گرایش مدیران در انتخاب نوع مدیریت سود، تاثیر گذارند. به علاوه جریان نقد عملیاتی آتی بهتر از سود خالص آتی، می‌تواند تصویری از سودآوری آتی ارائه کند.

اعتمادی و همکاران (۱۳۹۱)، در بررسی چهار ویژگی کیفی سود شامل کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، هموار بودن سود با مدیریت سود، دریافتند با افزایش میزان ارقام تعهدی اختیاری، از مقادیر مطلوب ویژگی کیفی سود کاسته می‌شود. همچنین افزایش در مقادیر ارقام تعهدی اختیاری با کاهش در امتیاز کیفیت سود شرکت‌ها در ارتباط است. این نتایج از نظریه فرصت طلبانه بودن مدیریت سود حمایت کرده، نشان می‌دهد که مدیریت سود بر محتوای اطلاعاتی حسابداری خدشه وارد می‌کند.

سجادی و همکاران (۱۳۹۱)، نوع مدیریت سود را با بررسی شیوه‌های استفاده از اختیارات مدیریت در گزارشگری سودآوری آینده شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران، دریافتند ارقام تعهدی اختیاری با سودآوری آتی رابطه مثبت و معناداری دارد.

دستگیر و همکاران (۱۳۹۱)، کیفیت سود را در شرکت‌های درمانده مالی عضو بورس اوراق بهادار تهران بررسی نمودند. نتایج آنها نشان دادند شرکت‌های درمانده مالی در سه سال قبل از ورشکستگی، سود خود را به صورت افزایشی مدیریت می‌کنند که این کار بیشتر از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی انجام می‌شود. در حالی که شرکت‌های سالم این کار را بیشتر از طریق دستکاری ارقام تعهدی انجام می‌دهند. همچنین با استفاده از مدل بال و شیواکومار، دریافتند میزان محافظه کاری مشروط در شرکت‌های درمانده بیشتر از

شرکت‌های غیر درمانده است؛ و در نتیجه، از این لحاظ کیفیت سود در شرکت‌های درمانده بالاتر از شرکت‌های غیر درمانده است. لازم به ذکر است در این تحقیق درمانده مالی به جای ورشکستگی استفاده شده است.

مشکی و نوردیده (۱۳۹۱)، با بررسی تاثیر مدیریت سود در پایداری سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق تهران، به این نتیجه رسیدند پایداری سود شرکت‌های هموارساز بیش از پایداری سود شرکت‌های غیر هموارساز است و شرکت‌هایی که اقدام به هموارسازی سود نموده‌اند، در مقایسه با سایر شرکت‌ها، سود سهم پایداری در آینده اعلام نموده‌اند.

۳- فرضیه های پژوهش

با بررسی سابقه تحقیقات انجام شده در خصوص کیفیت سود و نوع مدیریت سود، مشخص می‌شود پژوهشگران سعی دارند، دریابند که مدیران از چه انگیزه‌هایی برای مدیریت سود استفاده می‌کنند و انگیزه‌های دستکاری سود آنها چه تاثیری بر کیفیت سود دارد. اما مطالعات محدودی در رابطه با کیفیت سود و نوع مدیریت سود برای دسته بندی‌های مجزای شرکت‌ها، نظیر درمانده مالی، ورشکسته و سالم، سودده و زیان ده، هموارساز و غیر هموارساز سود، کیفیت سود بالا و پایین صورت گرفته است.

مطالعه وضعیت مالی و انتشار یافته‌ها بر اساس تفکیک شرکت‌ها، بهتر می‌تواند بر تصمیم‌گیری استفاده کنندگان اطلاعات مالی، تاثیر گذار باشد. بنابراین این تحقیق با طبقه بندی کردن شرکت‌ها به ورشکسته، درمانده مالی و سالم، سعی دارد پاسخی متقاعد کننده برای این پرسش‌ها بیابد:

آیا مدیران شرکت‌های ورشکسته، درمانده و یا سالم، از اقلام تعهدی به عنوان یک مداخله عمدی مدیریت در فرایند گزارشگری مالی به منظور پیشبرد منافع شخصی، استفاده می‌کنند؟ معیارهای سنجش کیفیت سود در شرکت‌های ورشکسته، درمانده و سالم چگونه است؟ آیا ویژگی‌های کیفی سود بر نوع مدیریت سود، شرکت‌های سالم، درمانده و ورشکسته تاثیر دارد؟

به منظور پیگیری پرسش‌های فوق، چهار فرضیه به صورت زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: با کنترل کیفیت اقلام تعهدی، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت‌طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

فرضیه دوم: با کنترل پایداری سود، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت‌طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

فرضیه سوم: با کنترل قابلیت پیش بینی سود مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت‌طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

فرضیه چهارم: با کنترل یکنواختی سود، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت‌طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

۴- روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت همبستگی است و مدل‌های رگرسیون چندگانه بر اساس داده‌های ترکیبی برآورد شده است.

۴-۱. قلمرو پژوهش و نحوه انتخاب نمونه‌ها

قلمرو مکانی تحقیق، بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی با در نظر گرفتن متغیرهای سال قبل، سال جاری و آتی، سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ بوده و بازه اصلی تحقیق از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹ (چرخشی ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹) می‌باشد.

نمونه‌ها بر اساس شرایط زیر انتخاب شدند:

۱. هر سه گروه نمونه‌ها، جزو شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و حداقل ۷ سال متوالی، اطلاعات مورد نیاز آنها طی بازه زمانی تحقیق در دسترس باشد.

۲. شرکت‌های گروه ورشکسته، در محدوده ورشکستگی مدل تعدیل شده آلتمن، قرار داشته باشند و در عین حال مشمول ماده ۱۴۱ قانون تجارت ایران بوده و همچنین ۲ تا ۴ متغیر مدل آلتمن برای آنها منفی باشد.

۳. شرکت‌های گروه درمانده مالی، در محدوده درماندگی مالی مدل تعدیل شده آلتمن، قرار داشته باشند و در عین حال در سال مورد نظر، مشمول ماده ۱۴۱ نبوده و ۱ تا ۳ متغیر مدل آلتمن برای آنها منفی و مشابه صنعت ورشکسته نیز باشند.

۴. شرکت‌های گروه سالم، در محدوده سلامت مالی مدل تعدیل شده آلتمن، قرار داشته باشند و در عین حال، مشمول ماده ۱۴۱ نبوده و همه متغیرهای مدل آلتمن برای آنها مثبت و مشابه صنعت ورشکسته نیز باشند.

بنابراین پنج متغیر مدل تعدیل شده آلتمن برای حداقل ۲۰۰ شرکت تولیدی در هر یک از سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹ محاسبه و در نهایت بر اساس شرایط فوق، تعداد ۱۱۰ شرکت در سه گروه سالم، درمانده مالی و ورشکسته به عنوان نمونه تحقیق دسته بندی شد، که ۲۱ شرکت با سال‌های مختلف در سه گروه تکرار شده‌اند. نگاره (۱)، تعداد نمونه‌ها را بر اساس شرکت و سال - شرکت، نشان می‌دهد.

نگاره (۱): تعداد نمونه‌های تحقیق

نمونه	گروه ورشکسته	گروه درمانده مالی	گروه سالم	جمع
شرکت	۶۵	۴۳	۲۳	۱۳۱
سال - شرکت	۶۵۵	۴۰۵	۲۷۰	۱۳۳۰
با اعمال چرخشی ۵ ساله	۱۳۱	۸۱	۵۴	۲۶۶

برای انجام این پژوهش مراحل زیر طی شده است:

۴-۲. مرحله اول: تفکیک شرکت‌های سالم، درمانده و ورشکسته

برای دستیابی به اهداف تحقیق، ابتدا شرکت‌های نمونه با استفاده از مدل آلتمن انتخاب شدند که توسط کردستانی و همکاران (۱۳۹۲)، در بورس اوراق بهادار تهران، تعدیل شده است. علت استفاده از ضرایب تعدیل شده این است که ضرایب اصلی مدل آلتمن در محیط اقتصادی آمریکا طراحی شده، ممکن است در محیط ایران، نتواند نتیجه قابل قبولی ارائه دهد. خلاصه مدل تعدیل شده آلتمن، متغیرها و محدوده‌های آن به شرح زیر است:

$$\text{Adjusted-Z'-score} = 0.291Y_1 + 2.458Y_2 - 0.301Y_3 - 0.079Y_4 - 0.05Y_5$$

Y_1 = سرمایه در گردش به کل دارایی ها. Y_2 = سود (زیان) انباشته به کل دارایی ها. Y_3 = سود قبل از بهره و مالیات (سود و زیان عملیاتی) به کل دارایی ها. Y_4 = ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به کل بدهی ها. Y_5 = فروش خالص به کل دارایی ها.

نگاره (۲): محدوده‌های مدل تعدیل شده آلتمن

محدوده سلامت مالی	محدوده در ماندگی مالی	محدوده ورشکستگی
Z' -score $\geq 0/3$	$-0/14 < Z'$ -score $< 0/3$	Z' -score $\leq -0/14$

۳-۴. مرحله دوم: ارزیابی کیفیت سود

برای ارزیابی کیفیت سود، رویکردهای متفاوتی وجود دارد. اما مهمترین معیارهای سنجش کیفیت سود، هفت ویژگی کیفی سود، شامل کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، یکنواختی سود، مربوط بودن سود به ارزش سهام، به موقع بودن، و محافظه کارانه بودن سود، هستند (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۴، صص ۹۶۷-۱۰۱۰). در اندازه‌گیری چهار ویژگی کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، یکنواختی سود، وجه نقد و سود به عنوان ساختار مرجع در نظر گرفته می‌شوند و در نتیجه تنها با استفاده از اطلاعات حسابداری قابل اندازه‌گیری هستند (اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۱). سه ویژگی مربوط بودن سود به ارزش سهام، به موقع بودن، و محافظه کارانه بودن سود، نیز بر مبنای اطلاعات حسابداری و بازار، اندازه‌گیری می‌شوند. (کردستانی و مجدی، ۱۳۸۶).

بنابراین در این مرحله، چهار ویژگی کیفی سود شامل کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی و یکنواختی سود و همچنین اقلام تعهدی اختیاری به عنوان نماینده مدیریت سود، برای هر شرکت به صورت چرخشی پنج ساله (t تا $t-4$)، اندازه‌گیری شد. بدین صورت که سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۸۵ برای سال ۱۳۸۹، سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۸۴ برای سال ۱۳۸۸، سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۳ برای سال ۱۳۸۷، سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۲ برای سال ۱۳۸۶، سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۱ برای سال ۱۳۸۵، محاسبه گردید. بنابراین با در نظر گرفتن سال قبل و سال آتی ($t-1$ و $t+1$) هر شرکت نمونه باید حداقل ۷ سال متوالی، اطلاعات آن موجود باشد. در ادامه، نحوه اندازه‌گیری چهار ویژگی کیفی سود که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است، تشریح می‌شود.

۴-۳-۱. کیفیت ارقام تعهدی: کیفیت ارقام تعهدی به اندازه ارقام تعهدی که روی تحقق جریان وجوه نقد مربوط است، اشاره دارد. به بیان دیگر کیفیت ارقام تعهدی، میزان نقد شوندگی ارقام تعهدی سود را تشریح می‌کند. (بون لرت تایلندی و همکاران، ۲۰۰۶، ص ۲۰؛ فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۴؛ ثقفی و بولو، ۱۳۸۸، ص ۱۶).

کیفیت ارقام تعهدی براساس مدل دجو و دیچو (۲۰۰۲) به صورت زیر اندازه‌گیری می‌شود:

مدل (۱)

$$TCA_{j,t} = b_0 + b_1 CFO_{j,t-1} + b_2 CFO_{j,t} + b_3 CFO_{j,t+1} + \varepsilon_{j,t}$$

$TCA_{j,t}$ = ارقام تعهدی جاری شرکت زدر سال t ، که به صورت زیر اندازه‌گیری شده

است: رابطه (۱):

$$(TCA_{j,t} = (\Delta CA_{j,t} - \Delta CL_{j,t} - \Delta Cash_{j,t} + \Delta STDEBT_{j,t} + \Delta TP_{j,t}$$

$$Total Asset_{j,t-1} = \text{کل دارایی‌های شرکت زدر سال } t-1$$

$$CA_{j,t} = \text{دارایی‌های جاری شرکت زدر سال } t$$

$$CL_{j,t} = \text{بدهی‌های جاری شرکت زدر سال } t$$

$$Cash_{j,t} = \text{وجه نقد شرکت زدر سال } t$$

$$STDEBT_{j,t} = \text{بدهی‌های جاری غیر عملیاتی شرکت زدر سال } t \text{ (حصه جاری تسهیلات}$$

دریافتی + سود سهام پیشنهادی و پرداختی)

$$TP_{j,t} = \text{مالیات پرداختی شرکت زدر سال } t$$

$$CFO_{j,t} = \text{جریان نقد عملیاتی شرکت زدر سال } t \text{ (به دلیل تفاوت استاندارد حسابداری } 2$$

ایران با FASB. 95، جریان‌های نقد عملیاتی به صورت زیر تعدیل شده است:

جریان نقد عملیاتی طبق صورت جریان وجوه نقد + سود سهام پرداختی + جریان نقدی

مرتبط با بازده سرمایه‌گذاری‌ها و سود پرداختی بابت تامین مالی - جریان نقد مرتبط با

مالیات).

کیفیت اقلام تعهدی از انحراف معیار پسماندهای برآوردی مدل (۱)، به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\text{رابطه (۲) } \text{Accruals Quality}_{j,t} = \sigma (\varepsilon_{j,t}^{\wedge})$$

مقدار زیاد (کم) آن، بیانگر کیفیت پایین (بالا) اقلام تعهدی و پایین (بالا) بودن کیفیت سود است.

۴-۳-۲. پایداری سود: پایداری سود به معنای تکرار پذیری سود جاری است. سودی که ناشی از فعالیت‌های غیر عادی و غیر مترقبه نباشد، از پایداری بیشتری برخوردار است (کردستانی و مجدی، ۱۳۸۶). سود پایدار از دیدگاه سرمایه گذاران مطلوب است زیرا در دوره‌های آتی استمرار خواهد داشت (پنمن و ژانگ، ۲۰۰۲، ریچاردسون، ۲۰۰۳، اسکات، ۲۰۰۰؛ به نقل از فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۵). در این تحقیق پایداری سود بر اساس مدل کورمندی و لایپ (۱۹۸۷) به صورت زیر اندازه‌گیری شده است:

مدل (۲)

$$\text{Earn}_{j,t} = \alpha + \delta_1 \text{Earn}_{j,t-1} + \varepsilon_{j,t}$$

$$\text{Earn}_{j,t} = \text{سود عملیاتی شرکت } t \text{ سال}$$

$$\text{Earn}_{j,t-1} = \text{سود عملیاتی شرکت } t-1 \text{ سال}$$

$$\text{Total Asset}_{j,t-1} = \text{کل دارایی‌های شرکت } t-1 \text{ سال}$$

اگر ضریب متغیر توضیحی مدل پایداری سود (δ_1)، نزدیک به یک و یا بزرگتر از یک باشد، بیانگر بالا بودن پایداری سود است و اگر نزدیک به صفر و یا کوچکتر از صفر باشد، دلالت بر ناپایداری سود دارد (فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۶).

۴-۳-۳. قابلیت پیش بینی سود: قابلیت پیش بینی سود به توان پیش بینی سود از خودش گفته می‌شود (کردستانی و مجدی، ۱۳۸۶). به بیان دیگر، توانایی سود جاری برای پیش بینی سود آتی است.

فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴، ص ۹۸۰) برای محاسبه قابلیت پیش بینی سود، از جذر واریانس (انحراف معیار) خطای معادله پایداری سود (مدل ۲) به صورت زیر استفاده کردند:

$$\text{رابطه (۳)} \quad (\text{predictability})_{j,t} = \sqrt{\sigma^2} (v_{j,t} \hat{v}_{j,t})$$

مقدار بزرگتر (کوچکتر) آن، حاکی از قابلیت پیش بینی پایین (بالا) سود است. در نتیجه، کیفیت سود نیز در سطح پایینی قرار دارد (فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۷).

۴-۳-۴. یکنواختی سود: یکنواختی سود اشاره به استفاده از اقلام تعهدی برای همواری سود در سال‌های مختلف دارد. یکنواختی کم سود بدان معنی است که مدیریت یک شرکت در شیوه‌های هموارسازی سود درگیر نیست (چانی و لوئیس، ۱۹۹۵، دمسکی، ۱۹۹۸؛ فادنبرگ و تای رل، ۱۹۹۵؛ رونن و سادان، ۱۹۸۱؛ به نقل از فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۷)؛ (ثقفی و بولو، ۱۳۸۸، ص ۱۴).

باون و همکاران (۲۰۰۳)، یکنواختی سود را از تقسیم انحراف معیار جریان‌های نقد عملیاتی بر انحراف معیار سود اندازه‌گیری کردند. در این تحقیق نیز، یکنواختی سود مطابق مدل (۳) اندازه‌گیری شد (فینگ لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۷).

مدل (۳)

$$\text{Smooth}_{j,t} = \sigma \text{CFO}_{j,t} / \sigma \text{Earn}_{j,t}$$

$\text{Earn}_{j,t}$: سود عملیاتی شرکت j در سال t

$\text{CFO}_{j,t}$: جریان‌های نقد عملیاتی شرکت j در سال t (تعدیل شده بر مبنای 95 FASB)

σ = انحراف معیار شرکت j

مقدار بزرگتر (کوچکتر) smooth حاکی از یکنواخت بودن بیشتر (کمتر) سود و پایین (بالا) بودن کیفیت سود دارد.

۴-۴. مرحله سوم: ارزیابی مدیریت سود

اقلام تعهدی اختیاری به عنوان نماینده‌ای برای مدیریت سود در نظر گرفته می‌شود. در اکثر پژوهش‌های مرتبط خارجی و داخلی، برای اندازه‌گیری اقلام تعهدی اختیاری از مدل جونز که توسط دجو و همکاران (۱۹۹۵)، تعدیل شده است، استفاده می‌شود. در این تحقیق نیز، مدل

تعدیل شده جونز به کار رفته است. مدل (۴) و رابطه‌های (۴)، (۵) و (۶)، بیانگر این مطلب است (نوروش و حسینی، ۱۳۸۸، صص ۱۲۲-۱۲۳؛ اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۱۰۹).

مدل (۴)

$$TA_{j,t}/A_{j,t-1} = \alpha_1 (1/A_{j,t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_{j,t} - \Delta REC_{j,t} / A_{j,t-1}) + \alpha_3 (PPE_{j,t} / A_{j,t-1}) + \varepsilon_{j,t}$$

TA_{j,t} کل اقلام تعهدی است که به صورت زیر محاسبه می‌شود:

رابطه (۴):

$$TA_{j,t} = \Delta CA_{j,t} - \Delta CL_{j,t} - \Delta Cash_{j,t} + \Delta STD_{j,t} - DEP_{j,t}$$

بعد از برآورد پارامترهای α_1 ، α_2 ، α_3 مدل (۴)، برای تعیین اقلام تعهدی غیراختیاری و اختیاری، از رابطه‌های (۵) و (۶)، استفاده شد.

رابطه (۵):

$$NDA_{j,t} = \alpha_1 (1/A_{j,t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_{j,t} - \Delta REC_{j,t} / A_{j,t-1}) + \alpha_3 (PPE_{j,t} / A_{j,t-1})$$

رابطه (۶):

$$DA_{j,t} = TA_{j,t} / A_{j,t-1} - NDA_{j,t}$$

که در آن:

$$TA_{j,t} = \text{کل اقلام تعهدی شرکت زدر سال } t$$

$$\Delta CA_{j,t} = \text{تغییرات دارایی‌های جاری شرکت زدر سال } t \text{ نسبت به سال } t-1$$

$$\Delta CL_{j,t} = \text{تغییر در بدهی جاری شرکت زدر سال } t \text{ نسبت به سال } t-1$$

$$\Delta Cash_{j,t} = \text{تغییر در وجه نقد شرکت زدر سال } t \text{ نسبت به سال } t-1$$

$$A_{j,t-1} = \text{کل دارایی‌های اول دوره شرکت } t$$

$\Delta REC_{j,t}$ = تغییرات حساب‌ها و اسناد دریافتی + سایر حساب دریافتی شرکت t سال
نسبت به سال قبل

$\Delta REV_{j,t}$ = تغییرات درآمد شرکت t سال نسبت به سال $t-1$

$PPE_{j,t}$ = ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت t سال

$NDA_{j,t}$ = اقلام تعهدی غیر اختیاری شرکت t سال

$DA_{j,t}$ = اقلام تعهدی اختیاری شرکت t سال

$\Delta STD_{j,t}$ = تغییر در حصة جاری تسهیلات دریافتی شرکت t سال جاری نسبت به سال قبل

$DEP_{j,t}$ = هزینه استهلاک شرکت t سال

۴-۵. مرحله آخر: برآورد مدل آزمون فرضیه‌ها

بعد از برآورد متغیرهای کیفیت سود و متغیرهای حسابداری در سطح شرکت، فرضیه‌های پژوهش با استفاده از مدل (۵) برای هر یک از گروه‌های سالم، درمانده مالی و ورشکسته، آزمون شد. **مدل (۵):**

$$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + b_4 Attribute^k_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$$

که در آن:

$Attribute^k_{j,t}$ = رتبه پرتفوی تشکیل شده بر مبنای k امین ویژگی کیفی سود شرکت t در سال t . (ویژگی‌های سود بر مبنای دو پرتفوی ۴۰٪ بالا و ۴۰٪ پایین به ترتیب با اعداد یک و صفر برای هر گروه نمونه، رتبه بندی شده‌اند. ۲۰٪ وسط داده‌ها نادیده گرفته شد).

k = هر یک از ویژگی‌های کیفی سود (کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود و یکنواختی سود)

$X_{j,t+1}$ = سودآوری آتی، که با هر یک از متغیرهای زیر اندازه‌گیری شده است:

$\Delta NI_{j,t+1}$ = تغییر در سود خالص یک سال بعد $NI_{j,t+1} - NI_{j,t}$

$CFO_{j,t+1}$ = جریان‌های نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی یک سال بعد

$$NDNI_{j,t+1} = \text{سود خالص غیر اختیاری آتی } (CFO_{j,t+1} + NDA_{j,t+1})$$

$$NI_{j,t+1} - DA_{t+1} = \text{سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری آتی}$$

کل متغیرها نیز از طریق دارایی‌های اول دوره همگن شده‌اند.

اگر ضریب اقلام تعهدی اختیاری (b_1) در مدل (۵)، مثبت و معنادار باشد، مدیریت سود کارا است. اما اگر ضریب اقلام تعهدی اختیاری کوچکتر مساوی صفر و یا مثبت ناچیز باشد و یا حتی معنادار نباشد، مدیریت سود فرصت طلبانه خواهد بود (سی ریگار و یوتاما، ۲۰۰۸، به نقل از فینگک لی و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۲۳-۲۴؛ بهار مقدم و کوهی، ۱۳۸۹ ص ۸۰؛ سجادی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۱۷؛ احمدپور و منتظری، ۱۳۹۰، ص ۱۳).

لازم به توضیح است که برای اجرای این تحقیق در مجموع ۴۰ متغیر برای هر شرکت از صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم افزار ره آورد نوین استخراج و پس از تجزیه و تحلیل در صفحه گسترده اکسل، جهت آزمون فرضیه‌ها به نرم افزار SPSS, 18 منتقل شده است.

۵- یافته‌های پژوهش

برای ارزیابی تاثیر ویژگی‌های کیفی سود بر نوع مدیریت سود، ابتدا مدل آزمون فرضیه‌ها، بدون ویژگی‌های کیفی سود با چهار متغیر سودآوری آتی (ΔNI_{t+1} ؛ CFO_{t+1} ؛ $NDNI_{t+1}$ و $NI_{t+1} - DA_{t+1}$) برای سه گروه نمونه برازش شد. سپس متغیرهای کیفیت سود، به مدل آزمون فرض اضافه و نتایج با هم مقایسه گردید. در نگاره (۳) آمار توصیفی داده‌های تحقیق و نگاره (۴)، نتایج مدل‌ها بدون ویژگی‌های سود و در جداول (۵ تا ۸)، نتایج آزمون فرضیه‌ها برای سه گروه نمونه نمایش داده شد. لازم به ذکر است، رگرسیون‌هایی که از اعتبار لازم برخوردار نبودند، حذف و نتایج رگرسیون‌های معتبر از لحاظ آماره F و R^2 (با دو متغیر سودآوری آتی)، ارائه گردید.

نگاره (۳): آماره‌های توصیفی داده‌های تحقیق

گروه	متغیرها	کوچکترین	بزرگترین	میانگین	واریانس	انحراف
در شبکه	جریان نقد عملیاتی آتی (CFO)	-۰/۸۸۷	۰/۶۶۷	-۰/۰۱۶	۰/۰۳۵	۰/۱۸۸
	تغییرات سود خالص آتی (ΔNI)	-۱/۵۴۷	۱/۸۸۶	۰/۰۴۰	۰/۰۷۹	۰/۲۸۲
	سود خالص غیراختیاری	-۲۲/۵۲۷	۴/۳۶۲	-۰/۵۲۲	۸/۳۷۲	۲/۸۹۳
	سود خالص عاری از اقلام تعهدی	-۲۳/۴۴۶	۴/۳۳۸	-۰/۵۴۹	۸/۷۷۳	۲/۹۶۲
	اقلام تعهدی اختیاری (DA)	-۴/۸۰۲	۲۲/۳۰۶	۰/۴۳۰	۸/۰۷۵	۲/۸۴۲
	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)	-۲۲/۵۲۴	۴/۵۵۷	-۰/۵۰۶	۸/۱۴۵	۲/۸۵۴
	جریان نقد عملیاتی سال جاری	-۰/۹۲۱	۱/۰۱۳	-۰/۰۳۴	۰/۰۳۹	۰/۱۹۷۵
	کل دارایی‌های پایان دوره t	۰/۳۵۱	۳/۸۴۱	۱/۰۱۴	۰/۱۳۳	۰/۳۶۵
	کیفیت اقلام تعهدی (AQ)	۰/۰۰۳۷	۰/۸۲۲	۰/۰۸۶	۰/۰۱۴	۰/۱۱۷۴
	پایداری سود (EP)	-۲/۹۸۷	۱/۵۹۲	۰/۲۵۸	۰/۴۲۶	۰/۶۵۳
	قابلیت پیش بینی سود (Predict)	۰/۰۰۵۵	۰/۳۵۸	۰/۰۶۹	۰/۰۰۲	۰/۰۴۹۷
	یکنواختی سود (Smooth)	۰/۲۰۵۰۰	۱۹/۹۵۷	۲/۳۲۷	۷/۹۳۷	۲/۸۱۷
	در مانده مالی	جریان نقد عملیاتی آتی (CFO)	-۳/۹۸۷	۰/۳۰۲	-۰/۰۲۴	۰/۲۰۹
تغییرات سود خالص آتی (ΔNI)		-۰/۴۱۰	۰/۴۸۷	-۰/۰۱۶	۰/۰۱۹	۰/۱۳۸
سود خالص غیراختیاری		-۴/۲۵۵	۲/۷۴۲	-۰/۰۴۸	۱/۱۵۷	۱/۰۷۶
سود خالص عاری از اقلام تعهدی		-۴/۵۷	۲/۹۲	۰/۰۰۸	۱/۰۹۰	۱/۰۴۴
اقلام تعهدی اختیاری (DA)		-۲/۷۳۹	۴/۵۵۸	۰/۰۰۳	۱/۰۷۸	۱/۰۳۸
اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)		-۴/۴۲۰	۲/۷۵۰	-۰/۰۲۴	۱/۰۲۸	۱/۰۱۴
جریان نقد عملیاتی سال جاری		-۴/۱۴۲	۰/۲۷۰	-۰/۰۳۰	۰/۲۲۳	۰/۴۳۳
کل دارایی‌های پایان دوره t		۰/۶۱۵	۱/۷۹۴	۱/۰۶۸	۰/۰۳۹	۰/۱۹۸
کیفیت اقلام تعهدی (AQ)		۰/۰۰۰۲۳	۰/۴۲۴	۰/۰۷۸	۰/۰۰۸	۰/۰۹۱۱
پایداری سود (EP)		-۱/۲۲۹	۲/۶۴۸	۰/۲۸۸	۰/۴۱۷	۰/۶۴۶
قابلیت پیش بینی سود (Predict)		۰/۰۰۵	۰/۵۹۱	۰/۰۷۵	۰/۰۰۸	۰/۰۹۱
یکنواختی سود (Smooth)		۱/۰۰۰	۲۸/۳۶۱	۲/۹۶۳	۱۹/۰۸۲	۴/۳۶۸
مبلغ		جریان نقد عملیاتی آتی (CFO)	-۰/۳۵۴	۰/۴۲۰	-۰/۰۲۱	۰/۰۲۲
	تغییرات سود خالص آتی (ΔNI)	-۰/۶۷۹	۰/۳۵۷	-۰/۰۰۹	۰/۰۲۶	۰/۱۶۱
	سود خالص غیراختیاری	-۲/۵۱۴	۳/۹۱۴	۰/۲۱۳	۱/۰۳۳	۱/۰۱۶
	سود خالص عاری از اقلام تعهدی	-۲/۱۲۴	۳/۴۶۸	۰/۴۱۸	۰/۹۱۴	۰/۹۵۶
	اقلام تعهدی اختیاری (DA)	-۲/۴۹۵	۲/۱۴۶	-۰/۱۸۱	۰/۷۹۲	۰/۸۹۰
	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)	-۲/۲۴۶	۳/۸۳۲	۰/۲۳۴	۰/۹۶۷	۰/۹۸۳
	جریان نقد عملیاتی سال جاری	-۰/۳۰۸	۰/۴۴۹	-۰/۰۲۳	۰/۰۱۷	۰/۱۲۹
	کل دارایی‌های پایان دوره t	۰/۷۵۵	۲/۳۸۴	۱/۱۶۹	۰/۰۶۴	۰/۲۵۲
	کیفیت اقلام تعهدی (AQ)	۰/۰۰۰۲۲	۰/۳۰۸	۰/۰۵۶	۰/۰۰۴	۰/۰۶۰
	پایداری سود (EP)	-۰/۶۳۰	۳/۳۰۶	۰/۷۷۴	۰/۵۳۶	۰/۷۳۲
	قابلیت پیش بینی سود (Predict)	۰/۰۰۴۵	۰/۴۹۷	۰/۰۷۷	۰/۰۰۶	۰/۰۷۹
	یکنواختی سود (Smooth)	۰/۱۲۶	۵/۳۰۳	۱/۶۳۸	۰/۹۸۶	۰/۹۹۳

در نگاره (۴)، تنها متغیرهای مدیریت سود با سودآوری آتی مورد ارزیابی قرار گرفته است. بدین معنی که بدون متغیرهای کیفیت سود، نوع مدیریت سود در سه گروه نمونه چگونه است؟ در نهایت به مدل آزمون فرضیه‌ها، چهار متغیر کیفیت سود اضافه شد. تا از این طریق تاثیر ویژگی‌های کیفی سود بر نوع مدیریت سود نیز مشخص شود.

نگاره (۴): بررسی نوع مدیریت سود بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های کیفی سود

$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$						
NDNI _{t+1} سود خالص غیر اختیاری آتی			NI _{t+1} - DA _{t+1} سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری			متغیرهای وابسته متغیرهای مستقل
۱) گروه ورشکسته						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۶۰	۲/۰۸۲	۰/۱۶۳	۰/۰۰۰	-۴/۱۴۰	-۰/۴۱۴	
۰/۰۰۰	۱۵/۱۱۲	۱/۱۶۹	۰/۰۰۰	۶/۱۰۶	۰/۶۰۲	اقلام تعهدی غیر اختیاری
۰/۰۴۶	۲/۰۲۰	۰/۲۰۴	۰/۰۰۰	۵/۱۷۲	۰/۶۶۷	جریان نقد عملیاتی سال جاری
		۰/۹۹۶			۰/۹۹۴	ضریب تعیین
		۰/۹۹۶			۰/۹۹۴	ضریب تعیین تعدیل شده
F = ۹۲۲۷/۹۹۲ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۱۲۴ F = ۵۹۰/۱۶۵۵ sig = ۰/۰۰۰			
۲) گروه درمانده						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۹۵۱	۰/۰۶۲	۰/۰۲۰	۰/۰۰۰	-۱۰/۶۰۶	-۰/۷۹۳	
۰/۰۰۶	۲/۸۸۴	۰/۹۵۱	۰/۰۰۵	۲/۹۱۸	۰/۲۲۴	اقلام تعهدی غیر اختیاری
۰/۴۸۳	-۰/۷۰۶	-۰/۰۹۸	۰/۱۱۲	۱/۶۱۷	۰/۰۵۳	جریان نقد عملیاتی سال جاری
					۰/۹۸۷	ضریب تعیین
					۰/۹۸۶	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۰۴۵ F = ۶۳/۰۷۶ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۶۲۵ F = ۱۴۰/۲۴۷۸ sig = ۰/۰۰۰			
۳) گروه سالم						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۸۰۶	۰/۲۴۷	۰/۰۲۷	۰/۰۰۱	-۳/۵۶۲	-۰/۵۹۸	
۰/۰۰۰	۱۰/۶۷۲	۱/۰۴۹	۰/۰۰۸	۲/۷۷۸	۰/۴۱۲	اقلام تعهدی غیر اختیاری
۰/۳۷۰	۰/۹۰۶	۰/۱۵۲	۰/۹۱۲	-۰/۱۱۱	-۰/۰۲۸	جریان نقد عملیاتی سال جاری
		۰/۹۸۳			۰/۹۵۵	ضریب تعیین
		۰/۹۸۲			۰/۹۵۱	ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۹۸۳ F = ۷۸۶/۹۴۷ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۷۶۷ F = ۲۸۷/۵۳۵ sig = ۰/۰۰۰			

از اطلاعات نگاره (۴)، مشاهده می‌شود که ضریب اقلام تعهدی اختیاری با متغیر سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری آتی، رابطه منفی معنادار دارد و با متغیر سود خالص غیر اختیاری آتی، رابطه معناداری ندارد، که بیانگر فرصت طلبانه بودن مدیریت سود در هر سه

گروه نمونه است. با مقایسه نتایج نگاره (۴) و جداول (۵ تا ۸)، مشخص است که وجود متغیرهای کیفیت سود در مدل‌ها، بر نوع مدیریت سود تأثیری ندارند.

۵-۱. آزمون فرضیه اول

فرضیه اول بیان می‌کند که: با کنترل کیفیت اقلام تعهدی، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

نگاره (۵): نتایج آزمون فرضیه اول

$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + b_4 Accruals\ Quality_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$						
NDNI _{t+1} سود خالص غیر اختیاری آتی			NI _{t+1} - DA _{t+1} سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری آتی			متغیرهای وابسته متغیرهای مستقل
گروه ورشکسته						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقدام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۶۲	۲/۰۵۶	۰/۱۶۳	۰/۰۰۰	-۴/۰۱۷	-۰/۴۰۵	
۰/۰۰۰	۱۴/۹۲۱	۱/۱۶۹	۰/۰۰۰	۶/۱۵۰	۰/۶۱۲	اقدام تعهدی غیر اختیاری
۰/۰۴۹	۱/۹۹۳	۰/۲۰۴	۰/۰۰۰	۵/۲۲۵	۰/۶۸۰	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۹۷۸	۰/۰۲۸	۰/۰۰۱	۰/۴۱۵	-۰/۸۱۸	-۰/۰۴۱	کیفیت اقلام تعهدی (AQ)
					۰/۹۹۴	ضریب تعیین
					۰/۹۹۴	ضریب تعیین تعدیل شده
F = ۶۸۵۴/۴۹۹ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۱۴۱ F = ۴۴۱۲/۳۴۳ sig = ۰/۰۰۰			
گروه درمانده						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقدام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۹۵۷	۰/۰۵۴	۰/۰۱۷	۰/۰۰۰	-۱۰/۶۴۱	-۰/۷۹۴	
۰/۰۰۶	۲/۸۴۹	۰/۹۴۴	۰/۰۰۶	۲/۸۹۱	۰/۲۲۲	اقدام تعهدی غیر اختیاری
۰/۵۴۷	-۰/۶۰۵	-۰/۰۸۵	۰/۰۸۷	۱/۷۴۴	۰/۰۵۷	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۴۵۲	-۰/۷۵۷	-۰/۱۰۸	۰/۲۷۱	-۱/۱۱۲	-۰/۰۳۷	کیفیت اقلام تعهدی (AQ)
		۰/۷۷۷			۰/۹۸۷	ضریب تعیین
		۰/۷۶۱			۰/۹۸۶	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۰۱۳ F = ۴۷/۰۷۳ sig = ۰/۰۰			DW = ۱/۸۶۴ F = ۱۰۵۶/۶۷۱ sig = ۰/۰۰۰			
گروه سالم						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقدام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۷۴۱	۰/۳۳۲	۰/۰۳۸	۰/۰۰۲	-۳/۲۷۹	-۰/۵۳۹	
۰/۰۰۰	۱۰/۵۸۱	۱/۰۵۳	۰/۰۰۴	۳/۰۴۵	۰/۴۳۷	اقدام تعهدی غیر اختیاری
۰/۳۵۳	۰/۹۳۹	۰/۱۶۰	۰/۹۵۱	۰/۰۶۲	۰/۰۱۵	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۶۰۹	-۰/۵۱۶	-۰/۰۲۵	۰/۰۴۹	-۲/۰۲۹	-۰/۱۴۱	کیفیت اقلام تعهدی (AQ)
					۰/۹۵۹	ضریب تعیین
					۰/۹۵۵	ضریب تعیین تعدیل شده
F = ۵۷۹/۷۱۷ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۶۹۰ F = ۲۳۳/۰۷۴ sig = ۰/۰۰۰			

از اطلاعات نگاره (۵)، مشخص است که اقلام تعهدی اختیاری هر سه گروه ورشکسته، درمانده و سالم با متغیر سودآوری آتی $NI_{t+1} - DA_{t+1}$ ، ارتباط منفی معناداری دارد. و با متغیر $NDNI_{t+1}$ ، رابطه معناداری ندارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدیریت سود با کنترل کیفیت اقلام تعهدی نیز در هر سه گروه نمونه، فرصت‌طلبانه است و فرضیه اول پذیرفته نمی‌شود. به علاوه از ضریب کیفیت اقلام تعهدی و سطح اهمیت آن در هر سه گروه، مشاهده می‌شود که رابطه معناداری با سودآوری آتی برقرار نشده است. بدین معنی که این ویژگی کیفی سود به خوبی نمی‌تواند، سودآوری آتی را پیش‌بینی کند. همچنین با توجه به اطلاعات نگاره (۳)، کیفیت اقلام تعهدی شرکت‌های سالم بالاتر از شرکت‌های درمانده و ورشکسته است.

۲-۵. آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم تحقیق بیان می‌کند: با کنترل پایداری سود، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت‌طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است. از اطلاعات نگاره (۶)، بر می‌آید که اقلام تعهدی اختیاری هر سه گروه ورشکسته، درمانده و سالم با متغیر سودآوری آتی $NI_{t+1} - DA_{t+1}$ ، ارتباط منفی معنادار دارد. و با متغیر $NDNI_{t+1}$ ، رابطه معناداری ندارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با کنترل ویژگی کیفی پایداری سود، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته، درمانده و سالم، نیز به فرصت‌طلبانه گرایش دارد. این فرضیه نیز مورد تایید قرار نمی‌گیرد. به علاوه از ضریب و سطح اهمیت متغیر پایداری سود در هر سه گروه، مشخص است که این ویژگی سود نیز شاخص خوبی در پیش‌بینی سودآوری آتی، نیست. همچنین با توجه به میانگین این متغیر از اطلاعات نگاره (۳)، مشخص است که پایداری سود شرکت‌های سالم بیشتر از شرکت‌های درمانده و ورشکسته است.

نگاره (۶): نتایج آزمون فرضیه دوم

$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + b_4 Persistence_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$						
NDNI _{t+1} سود خالص غیر اختیاری آتی			NI _{t+1} - DA _{t+1} سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری			متغیرهای وابسته متغیرهای مستقل
۱) گروه ورشکسته						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	
۰/۱۲۰	۱/۵۷۱	۰/۱۲۳	۰/۰۰۰	-۴/۸۱۶	-۰/۴۸۹	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۰	۱۴/۸۳۲	۱/۱۴۶	۰/۰۰۰	۵/۲۹۵	۰/۵۳۰	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۹۴۳	-۰/۰۷۲	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۱	۳/۵۶۷	۰/۵۵۵	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۶۹۴	-۰/۳۹۵	-۰/۰۱۴	۰/۷۳۱	-۰/۳۴۵	-۰/۰۱۶	پایداری سود (EP)
		۰/۹۹۵			۰/۹۹۱	ضریب تعیین
		۰/۹۹۴			۰/۹۹۱	ضریب تعیین تعدیل شده
F = ۴۳۶۸/۷۷۴ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۰۰۵ F = ۲۶۴۶/۶۷۷ sig = ۰/۰۰۰			
NDNI _{t+1}			NI _{t+1} - DA _{t+1}			
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	۲) گروه درمانده
۰/۷۷۵	۰/۲۸۷	۰/۰۹۷	۰/۰۰۰	-۱۴/۳۹۳	-۰/۹۰۷	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۴	۳/۰۱۷	۱/۰۴۹	۰/۲۰۰	۱/۲۹۵	۰/۰۸۴	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۵۱۷	-۰/۶۵۲	-۰/۰۸۷	۰/۲۲۵	۱/۲۲۵	۰/۰۳۰	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۲۰۹	۱/۲۷۱	۰/۱۶۶	۰/۰۹۰	۱/۷۲۴	۰/۰۴۲	پایداری سود (EP)
		۰/۷۴۱			۰/۹۸۹	ضریب تعیین
		۰/۷۲۴			۰/۹۸۸	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۰۷۶ F = ۴۳/۵۴۸ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۹۴۱ F = ۱۳۸۹/۲۸۷ sig = ۰/۰۰۰			
NDNI _{t+1}			NI _{t+1} - DA _{t+1}			
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	۳) گروه سالم
۰/۹۲۶	۰/۰۹۴	۰/۰۱۰	۰/۰۰۱	-۳/۶۵۷	-۰/۵۴۹	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۰	۱۰/۷۶۲	۱/۰۳۶	۰/۰۰۱	۳/۴۹۴	۰/۴۶۴	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۴۶۶	۰/۷۳۶	۰/۱۴۶	۰/۱۳۲	-۱/۵۳۵	-۰/۴۲۱	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۰۸۸	-۱/۷۴۶	-۰/۰۸۸	۰/۶۲۰	-۰/۵۰۰	-۰/۰۳۵	پایداری سود (EP)
		۰/۹۸۱			۰/۹۵۸	ضریب تعیین
		۰/۹۷۹			۰/۹۵۴	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۱۹۷ F = ۵۳۳/۵۲۳ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۰۷۴ F = ۲۳۳/۴۶۶ sig = ۰/۰۰۰			

۳-۵. آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم تحقیق بیان می‌کند: با کنترل قابلیت پیش بینی سود، مدیریت سود در شرکت‌های ورشکسته و درمانده فرصت طلبانه و برای شرکت‌های سالم کارا است.

نگاره (۷): نتایج آزمون فرضیه سوم

$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + b_4 Predictability_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$						
NDNI _{t+1} سود خالص غیر اختیاری آتی			NI _{t+1} - DA _{t+1} سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری			متغیرهای وابسته متغیرهای مستقل
(۱) گروه ورشکسته						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۸۹۸	۰/۱۲۸	۰/۰۰۸	۰/۰۰۲	-۳/۱۰۷	-۰/۳۵۳	
۰/۰۰۰	۱۵/۲۲۶	۰/۹۹۶	۰/۰۰۰	۵/۹۱۰	۰/۶۶۷	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۰۰۰	۵/۰۶۱	۰/۴۵۷	۰/۰۰۰	۳/۸۱۷	۰/۵۹۳	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۷۹۰	-۰/۲۶۸	-۰/۰۰۸	۰/۵۷۶	۰/۵۶۱	۰/۰۲۹	قابلیت پیش بینی سود (Predict)
		۰/۹۹۶			۰/۹۸۹	ضریب تعیین
		۰/۹۹۶			۰/۹۸۹	ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۷۹۳ F = ۶۵۴۰/۱۱۴ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۱۱۲ F = ۲۳۵۴/۵۶۰ sig = ۰/۰۰۰			
(۲) گروه درمانده						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۷۸۸	۰/۲۷۰	۰/۱۰۸	۰/۰۰۰	-۷/۱۳۰	-۰/۶۵۴	
۰/۰۱۰	۲/۶۵۷	۱/۰۷۹	۰/۰۰۰	۳/۷۶۰	۰/۳۵۲	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۵۴۳	-۰/۶۱۱	-۰/۰۸۵	۰/۰۱۳	۲/۵۵۰	۰/۰۸۲	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۲۰۷	۱/۲۷۶	۰/۱۶۹	۰/۰۵۷	-۱/۹۴۴	-۰/۰۵۹	قابلیت پیش بینی سود (Predict)
		۰/۷۸۹			۰/۹۸۷	ضریب تعیین
		۰/۷۷۵			۰/۹۸۶	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۰۹۰ F = ۵۵/۱۷۷ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۵۱۹ F = ۱۱۴۸/۲۴۵ sig = ۰/۰۰۰			
(۳) گروه سالم						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۷۶۰	-۰/۳۰۷	-۰/۰۳۹	۰/۰۰۴	-۳/۰۵۷	-۰/۵۱۷	
۰/۰۰۰	۸/۸۲۲	۱/۰۰۲	۰/۰۰۳	۳/۱۹۸	۰/۴۸۳	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA)
۰/۴۵۳	-۰/۷۵۹	-۰/۱۵۸	۰/۶۳۲	۰/۴۸۳	۰/۱۳۴	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۶۲۹	۰/۴۸۸	۰/۰۲۶	۰/۹۹۶	۰/۰۰۵	۰/۰۰۰	قابلیت پیش بینی سود (Predict)
		۰/۹۸۲			۰/۹۶۳	ضریب تعیین
		۰/۹۸۰			۰/۹۵۹	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۳۱۵ F = ۵۰۲/۴۹۰ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۰۰۹ F = ۲۳۷/۴۶۸ sig = ۰/۰۰۰			

همانطور که از اطلاعات نگاره (۷) مشاهده می‌شود، در این آزمون نیز ضریب اقلام تعهدی اختیاری هر سه گروه ورشکسته، درمانده و سالم با متغیر سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری آتی، منفی معنادار است. و با متغیر سود خالص غیر اختیاری آتی، رابطه معناداری ندارد. این بدان معنی است که با کنترل ویژگی کیفی قابلیت پیش بینی سود، شرکت‌های

ورشکسته، درمانده و سالم، سود خود را به صورت فرصت طلبانه، مدیریت می کنند. این نتایج نیز حاکی از تایید نشدن فرضیه سوم دارد.

همچنین با توجه به اطلاعات نگاره (۳)، میانگین قابلیت پیش بینی سود شرکت های ورشکسته بیشتر از شرکت های درمانده و سالم است.

۵-۴. آزمون فرضیه چهارم

چهارمین فرضیه تحقیق بیان می کند که: با کنترل یکنواختی سود، مدیریت سود در شرکت های ورشکسته و درمانده فرصت طلبانه و برای شرکت های سالم کارا است. همانطور که از اطلاعات نگاره (۸)، آشکار است، در این آزمون نیز ضریب اقلام تعهدی اختیاری هر سه گروه ورشکسته، درمانده و سالم با متغیر $DA_{t+1} - NI_{t+1}$ ، رابطه منفی معنادار برقرار کرده و با متغیر $NDNI_{t+1}$ ، رابطه معناداری ندارد. نتایج این آزمون نیز مشخص کرد که با کنترل یکنواختی سود، مدیریت سود در همه شرکت های نمونه به فرصت طلبانه گرایش دارد. بنابراین فرضیه چهارم نیز پذیرفته نمی شود. مطابق اطلاعات نگاره (۴)، می توان نتیجه گرفت که ویژگی های کیفی سود بر نوع مدیریت سود نیز تاثیری ندارند. همچنان که نمی توانند، سودآوری آتی را به خوبی پیش بینی کنند. به علاوه با توجه به اطلاعات نگاره (۳)، میانگین یکنواختی سود شرکت های درمانده و ورشکسته بیشتر از شرکت های سالم است.

نگاره (۸): نتایج آزمون فرضیه چهارم

$X_{j,t+1} = b_0 + b_1 DA_{j,t} + b_2 NDA_{j,t} + b_3 CFO_{j,t} + b_4 Smoothness_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$						
NDNI _{t+1} سود خالص غیر اختیاری آتی			NI _{t+1} - DA _{t+1} سود خالص عاری از اقلام تعهدی اختیاری			متغیرهای وابسته متغیرهای مستقل
(۱) گروه ورشکسته						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	
۰/۱۸۸	۱/۳۲۶	۰/۰۹۴	۰/۰۰۰	-۴/۸۸۱	-۰/۵۱۲	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۰	۱۵/۸۹۴	۱/۱۱۶	۰/۰۰۰	۴/۹۴۱	۰/۵۱۲	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA _t)
۰/۸۲۵	-۰/۲۲۲	-۰/۰۲۲	۰/۰۲۵	۲/۲۷۳	۰/۳۳۳	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۵۷۴	-۰/۵۶۴	-۰/۰۱۸	۰/۹۸۲	۰/۰۲۲	۰/۰۰۱	یکنواختی سود (Smooth)
		۰/۹۹۵			۰/۹۹۰	ضریب تعیین
		۰/۹۹۵			۰/۹۸۹	ضریب تعیین تعدیل شده
F = ۵۳۱۹/۴۳۳ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۸۴۰ F = ۲۴۷۹/۳۷۲ sig = ۰/۰۰۰			
(۲) گروه درمانده						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	
۰/۷۸۱	۰/۲۷۹	۰/۰۹۶	۰/۰۰۰	-۹/۲۸۷	-۰/۷۶۳	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۵	۲/۹۵۱	۱/۰۵۸	۰/۰۰۵	۲/۹۱۰	۰/۲۴۸	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA _t)
۰/۵۸۳	-۰/۵۵۲	-۰/۰۷۵	۰/۰۸۵	۱/۷۵۱	۰/۰۵۷	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۴۳۴	۰/۷۸۷	۰/۱۰۸	۰/۰۷۳	۱/۸۲۴	۰/۰۶۰	یکنواختی سود (Smooth)
		۰/۸۱۴			۰/۹۸۹	ضریب تعیین
		۰/۸۰۲			۰/۹۸۸	ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۹۳۴ F = ۶۴/۷۳۲ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۱/۹۰۸ F = ۱۳۲۱/۹۳۳ sig = ۰/۰۰۰			
(۳) گروه سالم						
ارزش	آماره t	ضریب	ارزش	آماره t	ضریب	
۰/۷۸۹	۰/۲۶۹	۰/۰۳۵	۰/۰۰۳	-۳/۱۹۵	-۰/۵۲۵	اقلام تعهدی اختیاری (DA _t)
۰/۰۰۰	۹/۳۳۱	۱/۰۵۶	۰/۰۰۳	۳/۲۵۷	۰/۴۷۲	اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA _t)
۰/۹۲۲	-۰/۰۹۸	-۰/۰۲۵	۰/۶۸۴	۰/۴۱۱	۰/۱۳۶	جریان نقد عملیاتی سال جاری
۰/۱۱۲	-۱/۶۲۹	-۰/۰۸۹	۰/۳۶۰	۰/۹۲۷	۰/۰۶۵	یکنواختی سود (Smooth)
		۰/۹۸۲			۰/۹۶۶	ضریب تعیین
		۰/۹۸۰			۰/۹۶۲	ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۱۷۱ F = ۴۸۴/۵۲۸ sig = ۰/۰۰۰			DW = ۲/۳۵۲ F = ۲۴۵/۵۰۶ sig = ۰/۰۰۰			

۶- بررسی تطبیقی یافته‌ها و نتیجه‌گیری

در این تحقیق ارتباط بین مدیریت سود و چهار ویژگی کیفی سود با چهار متغیر سودآوری آتی برای سه گروه ورشکسته، درمانده و سالم مورد بررسی قرار گرفت. برای آنکه مشخص

شود آیا ویژگی‌های سود بر نوع مدیریت سود تاثیر دارد یا نه؟ یکبار مدل‌ها بدون متغیرهای کیفی سود برای سه گروه نمونه برآورد گردید و در نهایت با نتایج مدل فرضیه‌ها، مقایسه شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد:

۱- شواهد فرصت‌طلبانه بودن مدیریت سود در هر سه گروه شرکت‌های ورشکسته، درمانده و سالم، بیشتر از کارا بودن است. این نتیجه با یافته‌های تحقیق فینگ لی و همکاران (۲۰۱۱)، مطابقت ندارد. در ایران نیز نوع مدیریت سود بدون طبقه‌بندی شرکت‌ها به ورشکسته و درمانده، بررسی شده که نمی‌توان با نتایج این تحقیق به طور خاص مقایسه نمود. اما در حالت کلی با یافته‌های تحقیق بهار مقدم و کوهی (۱۳۸۹)؛ سجادی و همکاران (۱۳۹۱)؛ احمدپور و منتظری (۱۳۹۰)، که کارا بودن مدیریت سود را تایید کرده‌اند، سازگار نیست. همچنین نتایج این تحقیق به نوعی با پژوهش اعتمادی و همکاران (۱۳۹۱)، که شواهدی از مدیریت سود فرصت‌طلبانه در بورس اوراق بهادار تهران یافته‌اند، مطابقت دارد.

۲- ویژگی‌های کیفی سود بر نوع مدیریت سود تاثیری ندارند و پیش‌گویی خوبی برای سودآوری آتی نیستند. و مدیریت سود بهتر از ویژگی‌های کیفی سود می‌تواند سودآوری آتی را پیش‌بینی کند. این یافته با نتایج تحقیق فینگ لی و همکاران (۲۰۱۱)، مطابقت دارد.

۳- کیفیت سود در شرکت‌های سالم بالاتر از شرکت‌های درمانده و ورشکسته است. این یافته با نتیجه تحقیق فینگ لی و همکاران (۲۰۱۱)، مطابقت دارد و با یافته‌های دستگیر و همکاران (۱۳۹۱)، مطابقت ندارد.

۴- در نهایت شرکت‌های درمانده مالی و ورشکسته بیشتر از شرکت‌های سالم، درگیر شیوه‌های هموارسازی سود هستند. این یافته به نوعی با نتایج تحقیق جبارزاده کنگرلویی و همکاران (۱۳۸۸)؛ مشکی و نوردیده (۱۳۹۱)، دستگیر و همکاران (۱۳۹۱)، مطابقت دارد.

مهمترین محدودیت این پژوهش، در دسترس نبودن اطلاعات شرکت‌ها در هر گروه نمونه، برای برآورد مدل‌ها در سطح شرکت (چرخشی پنج ساله) بوده است. این نوع شرکت‌ها یا از نمونه حذف شدند، یا از دسته بندی شرکت‌ها در موارد مقتضی، صرف‌نظر شد.

با توجه به اینکه، این گونه تحقیقات بر حسب سه گروه شرکت مجزا در ایران کمتر انجام شده است، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، گروه بندی شرکت‌ها بیشتر شده و

ویژگی‌های کیفی سود مبتنی بر اطلاعات بازار (به موقع بودن، محافظه کارانه بودن و مربوط بودن سود)، و همچنین سایر مدل‌های اندازه‌گیری مدیریت سود و کیفیت سود نیز بررسی شوند.

منابع

- احمد پور، احمد؛ هادی منتظری (۱۳۹۰)، "نوع مدیریت سود و تاثیر اندازه شرکت، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی بر آن"، *مجله پیشرفت‌های حسابداری*، دوره سوم، شماره ۲، شیراز.
- اعتمادی، حسین؛ منصور مومنی؛ حسن فرج زاده دهکردی (۱۳۹۱)، "مدیریت سود، چگونه کیفیت سود شرکت‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد؟" *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال ۴، شماره ۲، دانشگاه اصفهان.
- بهار مقدم، مهدی؛ علی کوهی (۱۳۸۹)، "بررسی نوع مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *مجله دانش حسابداری*، سال اول، شماره ۲، دانشگاه کرمان.
- ثقفی، علی؛ غلامرضا کردستانی (۱۳۸۳)، "بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی"، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۳۷.
- ثقفی، علی؛ قاسم بولو (۱۳۸۸)، "هزینه حقوق صاحبان سهام و ویژگی‌های سود"، *فصلنامه تحقیقات حسابداری*، شماره ۲، انجمن حسابداری ایران.
- جبارزاده کنگرلوئی، سعید؛ سعید خدایار یگانه؛ اکبر پوررضا سلطان (۱۳۸۸)، "بررسی ارتباط بین هموارسازی سود و درماندگی مالی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران" *فصلنامه حسابداری مالی*، شماره ۲، دانشگاه آزاد واحد مبارکه.
- دستگیر، محسن؛ علی حسین حسین زاده؛ ولی خدادادی؛ سید علی واعظ (۱۳۹۱)، "کیفیت سود در شرکت‌های درمانده مالی"، *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال ۴، شماره ۱، دانشگاه اصفهان.
- دموری، داریوش؛ زهره عارف منش؛ خلیل عباسی (۱۳۹۰)، "بررسی رابطه بین هموارسازی سود، کیفیت سود و ارزش شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال ۳، شماره ۱، دانشگاه اصفهان.

سجادی، سید حسین؛ محسن دستگیر؛ علی حسین حسین زاده؛ محمد امید اخگر (۱۳۹۱)، "بررسی شیوه‌های استفاده از اختیارات مدیریت در گزارشگری سودآوری آینده و تاثیر ویژگی‌های شرکت‌ها بر شیوه‌های استفاده از اختیارات مزبور" *مجله دانش حسابداری*، سال ۳، شماره ۸، دانشگاه کرمان.

کردستانی، غلامرضا؛ رشید تاتلی؛ حمید کوثری فر (۱۳۹۲)، "ارزیابی توان پیش بینی مدل تعدیل شده آلتمن از مراحل درماندگی مالی نیوتن و ورشکستگی شرکت‌ها"، *فصلنامه دانش سرمایه گذاری*، پذیرفته شده در شماره ۹ (بهار ۹۳)، انجمن مهندسی مالی ایران.

کردستانی، غلامرضا؛ ضیاءالدین مجدلی (۱۳۸۶)، "بررسی ویژگی‌های کیفی سود و هزینه سرمایه سهام عادی"، *فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۴۸، دانشگاه تهران.

مشکی، مهدی؛ لطیف نوردیده (۱۳۹۱)، "بررسی تاثیر مدیریت سود بر پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران"، *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال ۴، شماره ۱، دانشگاه اصفهان.

Boonlert-U-Thai, K. , Meek, G. , & Nabar, S. (2006). "Earnings attributes and investor protection: International evidence" *The International Journal of Accounting*, 41, 327-357.

Dechow, M. P. , & Dichev, D. (2002). " The quality of accruals and earnings: The role of accruals estimation errors" *The Accounting Review*, 77 (Supplement) , 35-59.

Dechow, M. P. , Sloan, R. G. , & Sweeney, A. P. (1995). "Detecting earnings management" *The Accounting Review*, 70 (2) , 193-225.

Francis, J. , Olsson, P. , & Schipper, K. (2004). "Costs of equity and earnings attributes" *The Accounting Review*, 79, 967-1010.

Li, F. , Abeysekera, I. & Ma, S. (2011). "Earnings management and the effect of earnings quality in relation to stress level and bankruptcy level of Chinese listed firms" *Corporate Ownership and Control*, 9 (1) , 366-391. University of Wollongong, Research Online.

Lo, K. (2008). "Earnings management and earnings quality" *Journal of Accounting & Economics*, 45, 350-35